

Η προσπάθεια του Ράντζου δεν έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα

«Βάκχες» του Ευριπίδη από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

Κάθε φορά που γράφω για μια περαστική από τον τόπο μας παραγωγή, αισθάνομαι την ανάγκη να τονίσω ότι ως παραλίπη του μινύματος δεν βλέπω, βέβαια, τους δημιουργούς της παράστασης (αυτοί έχουν εισπράξει τις άμεσες αντιδράσεις του κοινού), αλλά τους συνθεστές μου, με τους οποίους έχουμε να δούμε πολλές ακόμα παραγωγές, ντόπιες και ξένες, και οι περί αισθητικών κριτηρίων μεταξύ μας συζητήσεις αποτελούν μέρος της εγκύριας θεατρικής ατμόσφαιρας. Τις «Βάκχες» του Κ.Θ.Β.Ε. τις είδα για πρώτη φορά στη Θεσσαλονίκη κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων της απονομής του Ευρωπαϊκού Βραβείου Θεάτρου. Σχημάτισα την εντύπωση πως το εθνικό ποικίλο, αλλά «επαγγελματικά» ομοιογενές κοινό των Ευρωπαίων κριτικών, σκηνοθετών, ηθοποιών είδε την παραγωγή με μια ευγενική και συνάμα συγκρατημένη αποδοχή, ως δείγμα φιλογερού ελληνικού ταμπεραμέντου, ως θέαμα εξωτικό. Η ίδια παράσταση ήρθε στα «Κύπρια» στα πλαίσια των ανταλλαγών του Κ.Θ.Β.Ε., με τον ΘΟΚ.

Ο σκηνοθέτης Τάσος Ράτζος είχε δημιουργήσει στην παράστασή του όχι μία, αλλά δύο εικονικές πραγματικότητες. Η πρώτη - μια ομάδα χωρικών από τη Θράκη μαζεύονται για ένα γλέντι, μια γιορτή, μια βασιλική τελετή. Η δεύτερη πραγματικότητα, φτιαγμένη με τη μέθοδο «θέατρο εν θέατρο», δεν αποτελεί απλώς ένα εξεφρενο ξεφάντωμα, αλλά την παράσταση των «Βακχών» παιγμένη από τον λαϊκό θίασο. Αν ο σκηνοθέτης γνώριζε μια γοτεύτηκε από το διονυσιακό χαρακτήρα στο οποίο ντόπιας θρακικής λαϊκής παράδοσης, αν πίστεψε ότι εκεί υπάρχει μια πηγή βασιλικής ενέργειας, τότε λογικό θα ήταν να μεταφέρει το έργο του Ευριπίδη σε μια σημερινή χρονική διάσταση, σ' ένα χωριό της Θράκης. Η «ανάθεση» όμως στο «θρακικό θίασο» της απόδοσης του ευριπίδειου κειμένου ή αλλιώς της λύση του κειμένου από το λογαριασμό στο οποίο.

Οι δύο κύριες δοκιμασίες για σκηνοθέτες που αναλαμβάνουν το ανέβασμα της τραγωδίας του Ευριπίδη είναι η αισθητική μορφή που θα δώσουν στο βασιλικό στοιχείο και η δημιουργία του απόλυτα αντίθετου ζευγαριού των δύο ανταγωνιστών, του Πενθέα και του Διόνυσου. Ο βασιλικός ως θεοπλασία, ως ωδίνες γέννας του θεού, μπορεί να αποδοθεί μόνο με στενή αι-

σθητική, υποκριτική, κινησιακή σχέση της μορφής του θεού με τις μαινόμενες λάτρες του. Όμως ο Διόνυσος του Στράτου Τζώρτζηλου ήταν guest star του λαϊκού θιάσου, δεν γεννιόταν από το λαϊκό δρώμενο. Δηλαδή το σκηνοθετικό εύρημα δεν λειτουργούσε στο κομβικό σημείο της παράστασης. Ο χρόνος και η έμφαση που δόθηκαν στη βασιλική έκφραση του χορού έμειναν άγωνα στοιχεία, μια και δεν συνδέονταν υπολογιστικά με την ασαφώς φημιούρα του θεού.

Παρόμοια υφολογική διάσταση υπήρχε μεταξύ των μορφών του Κάδμου (Βασίλης Βασιλάκης) και του Τειρεσία (Κώστας Ζάντας) από τη μια και του Πενθέα (Χρίστος Σουγάρης) από την άλλη. Αν οι πρώτοι δύο πρωταγωνιστούσαν στις σκηνές του πανηγυριού και η μεταμφίεση και η μετάβασή τους στους ρόλους του Κάδμου και του Τειρεσία ήταν δοσμένες με έμφαση και αποτελούσαν τις πιο ευδιάκριτες στιγμές λειτουργίας του ευρήματος των δύο πραγματικοτήτων, ο Πενθέας δεν είχε καμία σχέση με το λαϊκό δρώμενο και υπήρχε μόνο σε μια πραγματικότητα της παράστασης.

Αλλά και ο αγών του έργου διεξήχθη σε υπερβολικά άνιση βάση. Ο Πενθέας του Ράτζου και του Σουγάρη δεν ήταν ο άκαμπος φρουρός της τάξης, ο συντηρητικός βασιλιάς, ο ανήμπορος να αφαιρεθεί στην ελεύθερη έκφραση, ικανός στην αρχή να φέρει αντίσταση στον Διόνυσο. Όποια πρόταση και να είχαν ο σκηνοθέτης και ο ηθοποιός για τη μορφή, η απουσία της αντίστασης, η εμφανής αδυναμία έκανε το μπρα-ντε-φερ με τον Διόνυσο να τελειώνει από την πρώτη στιγμή. Η απουσία μιας αληθινής αναμέτρησης των δύο αρχών

απονεύρωνε την παράσταση και έκανε τον εξευτελισμό του Πενθέα λιγότερο εντυπωσιακό.

Η τραγική νότα στην οποία όντως έφτασε η Αγαυή της Ιωάννας Παγιατάκη δεν ακούστηκε όσο άξιζε, εξαιτίας των προηγούμενων βασιλικών υπερβολών του χορού. Ένα από τα μειονεκτήματα της παραγωγής ήταν η χαμηλή συναισθηματική μεταδοτικότητα, η οποία ερχόταν σε αντίθεση με την υψηλή υποκριτική ένταση.

Θεωρώ ότι η προσπάθεια του Ράτζου να επιπεδοποιήσει το δρώμενο, να διαστρωματώσει την παράσταση σε ευρέως κατανοητό και αποδεκτό λαϊκό επίπεδο και σε εσωτερικότερο κειμενικό, δεν έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Μετάφραση: Πύργος Χειμωνάς. **Σκηνοθεσία:** Τάσος Ράτζος. **Σκηνοθετική επιμέλεια:** Νικήτας Τσακίρογλου. **Σκηνικά-κοστούμια:** Ευαγγελία Κιρκανέ. **Μουσική:** Κώστας Βόμβολος. **Επιμέλεια κίνησης:** Κωνσταντίνος Γεράρδος. **Σχεδιασμός φωτισμών:** Γιάννης Τούμπας. **Αρετή Αγγέλου, Ιορδάνης Αϊβάζογλου, Βασίλης Βασιλάκης, Άννα Γιαγκιώζη, Απόστολος Μπαχαρίδης, Πάολα Μυλωνά, Ιωάννα Παγιατάκη, Φάνη Παναγιωτίδου, Ερατώ Πισσιά, Κώστας Σάντας, Θάλεια Σκαρλάτου, Εύα Σωφρονίδου, Χρήστος Σουγάρης, Χρήστος Τανταλάκης, Στράτος Τζώρτζηλου, Άννυ Τσολικάδου, Γιάννης Χαρίσης.**